

Quý n th dù đ c xem là vi t cho thi u nhi qua cái nhìn c a cô bé m i tu i, đã làm tôi vô cùng xao xuy n. Tôi thng chú ý đ c các tác gi g c Vi t vi t ti ng Anh.

Thanhha Lai

Vào lúc tám gi t i (gi mi n Đông Hoa K) ngày 16 tháng 11 năm 2011 National Book Foundation (H i Đ ng Sách Qu c Gia (Hoa K) tuyên b Gi i Thng Sách năm 2011 (National Book Award) đ c trao cho năm nhà văn v i các th lo i nh sau:

Truy n dài: Jesmyn Ward, *Salvage the Bones*. H i Ký Ti u lu n: Stephen Greenblatt, *The Swerve: How the World Became Modern*. Th : Nikky Finney, *Head Off & Split*. Văn chng dành cho thi u nhi: Thanhha Lai, *Inside Out & Back Again*.

Bài vi t này xin đ c gi i h n trong ph m vi gi i thi u tác gi M g c vi t Thanh Hà Lai. Sinh ra i Vi t Nam, Thanh Hà di t n đ n Alabama năm 1975. Hi n nay Thanh Hà đang sng i thành ph New York và là gi ng viên môn vi t văn i Đ i h c Parsons School of Design. *Inside Out & Back Again* (xin t m đ ch Trong L t Ra Ngoài và L p L i) là t p th đ u tiên c a Thanh Hà.

T p th này bi u hi n cái nhìn c a m t cô bé m i tu i tên Kim Hà. Nhân v t chính cũng có cu c đ i tng t v i cu c đ i c a tác gi . B c a nhân v t là sĩ quan H i Quân c a Vi t Nam Cng Hòa b m t tích trong chi n tranh. Cu i quý n th Trong L t Ra Ngoài và L p L i, tác gi có lá th tâm s v i b n đ c tôi xin trích đ ch m t đ n nh sau:

“Bên c nh nhng chi ti t có th t tôi v n còn nh , tôi c gng ghi l i cu c sng và tình c m c a cô bé Hà. Sng i m t n i bom n hng đêm nhng bánh k o r t nhi u i góc nào cũng th y

xụ̣̣̣ ṭ̣̣̣ hị̣̣̣ ṇ̣̣̣ thì nḥ̣̣̣ tḥ̣̣̣ nào? Cái c̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ giác ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ trên tàu đi tìm hy ṿ̣̣̣ ng̣̣̣̣ nó ra làm sao? Cái c̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ng̣̣̣̣ c̣̣̣̣ a ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ bị̣̣̣ ṭ̣̣̣ mình thông minh ḅ̣̣̣ ng̣̣̣̣ đ̣̣̣̣ ng̣̣̣̣ tḥ̣̣̣ ỵ̣̣̣ mình tṛ̣̣̣ nên ngu đ̣̣̣̣ ṭ̣̣̣ thì tḥ̣̣̣ nào?

Cái khóa c̣̣̣̣ nḥ̣̣̣ tình c̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ này ṛ̣̣̣ ṭ̣̣̣ quan tṛ̣̣̣ ng̣̣̣̣, vì đây là đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ tôi nḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣ tḥ̣̣̣ ỵ̣̣̣ c̣̣̣̣ các cháu c̣̣̣̣ a tôi. Các cháu có tḥ̣̣̣ bị̣̣̣ ṭ̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ cách ṭ̣̣̣ ng̣̣̣̣ quát ngụ̣̣̣ ṇ̣̣̣ g̣̣̣̣ c̣̣̣̣ ḅ̣̣̣ ṃ̣̣̣ c̣̣̣̣ a các cháu, nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ các cháu không tḥ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ṭ̣̣̣ ng̣̣̣̣ đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ âm thanh và ḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ṿ̣̣̣ c̣̣̣̣ a Vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ nam, nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ khó khăn trong cụ̣̣̣ c̣̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ngày (c̣̣̣̣ a ḅ̣̣̣ ṃ̣̣̣ các cháu) khi ḅ̣̣̣ ṭ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ cụ̣̣̣ c̣̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ ị̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ mị̣̣̣ ṇ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ṭ̣̣̣ xa ḷ̣̣̣ . Tôi xin đ̣̣̣̣ a câu ḥ̣̣̣ ị̣̣̣ này đ̣̣̣̣ ṇ̣̣̣ ṭ̣̣̣ c̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ ị̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣: Chúng ta bị̣̣̣ ṭ̣̣̣ gì ṿ̣̣̣ nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ đ̣̣̣̣ đang ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ chung quanh chúng ta?

Tôi hy ṿ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ḅ̣̣̣ ṇ̣̣̣ ṣ̣̣̣ thích thú đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ ṿ̣̣̣ Hà cũng nhị̣̣̣ ụ̣̣̣ nḥ̣̣̣ tôi đã thích thú nḥ̣̣̣ ị̣̣̣ cái năm đã thay đ̣̣̣̣ ị̣̣̣ cụ̣̣̣ c̣̣̣̣ đ̣̣̣̣ ị̣̣̣ tôi. Tôi cũng mong ṛ̣̣̣ ng̣̣̣̣ sau khi ḅ̣̣̣ ṇ̣̣̣ đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ xong quỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣ tḥ̣̣̣ này ḅ̣̣̣ ṇ̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ g̣̣̣̣ ṇ̣̣̣ bên nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ ḅ̣̣̣ ṇ̣̣̣ yêu ṃ̣̣̣ ṇ̣̣̣ và xin ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ ị̣̣̣ ỵ̣̣̣ ḳ̣̣̣ ị̣̣̣ chuỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ị̣̣̣ c̣̣̣̣ a ḥ̣̣̣ .”

Quỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣ tḥ̣̣̣ dù đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ xem là vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ cho thị̣̣̣ ụ̣̣̣ nhị̣̣̣ qua cái nhìn c̣̣̣̣ a cô bé ṃ̣̣̣ ị̣̣̣ tụ̣̣̣ ị̣̣̣, đã làm tôi vô cùng xao xuỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣. Tôi tḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ chú ý đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ các tác gị̣̣̣ g̣̣̣̣ c̣̣̣̣ Vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ tị̣̣̣ ng̣̣̣̣ Anh. Ṃ̣̣̣ c̣̣̣̣ đích c̣̣̣̣ a tôi không pḥ̣̣̣ ị̣̣̣ đ̣̣̣̣ vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ sách hay phê bình, mà là tôi mụ̣̣̣ ṇ̣̣̣ tìm hị̣̣̣ ụ̣̣̣ tâm ṭ̣̣̣ c̣̣̣̣ a nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ thụ̣̣̣ c̣̣̣̣ tḥ̣̣̣ ḥ̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ṛ̣̣̣ ị̣̣̣ hay tḥ̣̣̣ ḥ̣̣̣ tḥ̣̣̣ hai và nḥ̣̣̣ đó tôi có tḥ̣̣̣ hị̣̣̣ ụ̣̣̣ cách suy nghĩ c̣̣̣̣ a các con tôi. Đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ Lai Thanh Hà (có tḥ̣̣̣ ḥ̣̣̣ c̣̣̣̣ a tác gị̣̣̣ là ḥ̣̣̣ Ḷ̣̣̣ ị̣̣̣ nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ vì tôi không cḥ̣̣̣ c̣̣̣̣ nên không dám thêm đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ vào) cũng nḥ̣̣̣ đ̣̣̣̣ c̣̣̣̣ Angie Châu ṿ̣̣̣ ị̣̣̣ tác pḥ̣̣̣ ṃ̣̣̣ Quiet As They Come tôi nḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣ ra không pḥ̣̣̣ ị̣̣̣ cḥ̣̣̣ có tḥ̣̣̣ ḥ̣̣̣ di dân tḥ̣̣̣ nḥ̣̣̣ ṭ̣̣̣ nḥ̣̣̣ chúng tôi g̣̣̣̣ p̣̣̣̣ khó khăn khi hòa nḥ̣̣̣ p̣̣̣̣ cụ̣̣̣ c̣̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ x̣̣̣̣ ḷ̣̣̣ mà tḥ̣̣̣ ḥ̣̣̣ tḥ̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ṛ̣̣̣ ị̣̣̣ hay tḥ̣̣̣ hai đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ có nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ khó khăn c̣̣̣̣ a ḥ̣̣̣ . Cũng nḥ̣̣̣ Angie Châu, Thanh Hà đã bị̣̣̣ ụ̣̣̣ ḷ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ị̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ tinh tḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣ c̣̣̣̣ a nhân ṿ̣̣̣ ṭ̣̣̣ ṿ̣̣̣ ị̣̣̣ nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ khó khăn ban đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ ḅ̣̣̣ ng̣̣̣̣ ṣ̣̣̣ khôi hài hóm ḥ̣̣̣ nḥ̣̣̣. Qua nḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ bài tḥ̣̣̣ tôi cũng tḥ̣̣̣ ỵ̣̣̣ ṣ̣̣̣ ḅ̣̣̣ ṭ̣̣̣ khụ̣̣̣ ṭ̣̣̣ c̣̣̣̣ a ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ cô bé Vị̣̣̣ ṭ̣̣̣ Nam.

Quỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣ tḥ̣̣̣ Trong Ḷ̣̣̣ ṭ̣̣̣ Ra Ngoài và Ḷ̣̣̣ p̣̣̣̣ Ḷ̣̣̣ ị̣̣̣ có ḅ̣̣̣ ṇ̣̣̣ pḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣. Pḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣ ḷ̣̣̣ ṿ̣̣̣ ị̣̣̣ tị̣̣̣ ụ̣̣̣ đ̣̣̣̣ Saigon g̣̣̣̣ ṃ̣̣̣ các bài tḥ̣̣̣ nói ṿ̣̣̣ cụ̣̣̣ c̣̣̣̣ ṣ̣̣̣ ng̣̣̣̣ c̣̣̣̣ a cô bé Kim Hà ở Sài Gòn. Cô có ba ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ anh hay chò ng̣̣̣̣ gḥ̣̣̣ o cô và cây ăn qụ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ tiên cô tṛ̣̣̣ ng̣̣̣̣ là cây đu đ̣̣̣̣ . Ḅ̣̣̣ cô ḅ̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ tích trong lúc thi hành nhị̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṿ̣̣̣ lúc cô cḥ̣̣̣ ṃ̣̣̣ ị̣̣̣ ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ tụ̣̣̣ ị̣̣̣. Trí nḥ̣̣̣ c̣̣̣̣ a cô đã ḅ̣̣̣ ṭ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ụ̣̣̣ ghi nḥ̣̣̣ ṇ̣̣̣ ṿ̣̣̣ chị̣̣̣ ṇ̣̣̣ tranh. Nhà tḥ̣̣̣ Thanh Hà trong ṃ̣̣̣ ṭ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ṇ̣̣̣ tḥ̣̣̣ đã vị̣̣̣ ṭ̣̣̣:

“... One cannot justify war
unless each side
flaunts its own
blind conviction.”

Ṭ̣̣̣ ṃ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ch
“... ng̣̣̣̣ ị̣̣̣ ta không tḥ̣̣̣ cḥ̣̣̣ ng̣̣̣̣ minh chị̣̣̣ ṇ̣̣̣ tranh là chuỵ̣̣̣ ṇ̣̣̣ đ̣̣̣̣ ṇ̣̣̣

ngôi i tr khi m i bên
đ u tung ra ph n c a h
nh ng tin t ng mù quáng”

Ph n II ti u đ At Sea tác gi vi t v cu c s ng c a cô bé Kim Hà v i m và ba ng i anh
trên tàu và đ o Guam. Ph n III ti u đ Alabama nói v cu c s ng m i đ nh c c a gia đình
nhân v t Kim Hà Alabama v i nh ng khó khăn ban đ u khi ti p xúc v i ng i b n x . Ph n IV
có ti u đ là From Now On. Trong ph n này gia đình Kim Hà ch p nh n là ng i b b m t tích
c a cô bé s không bao gi v n a. Các ng i anh và cô bé Kim Hà đ u tr ng thành và thích
ng v i đ i s ng m i.

Khi vào h c Alabama, cô bé Hà b đám h c sinh ch c gh o, trong đó có m t chú bé bi t
danh Pink Boy là b t n t cô bé nhi u nh t. Khi chú bé trêu ch c Kim Hà có khuôn m t bánh
bao, cô bé tr đũa b ng cách b o h n ta có khuôn m t gi ng qu đ u đ . Nghe các b n báo
tr c là Pink Boy s ch n đ ng đ đánh Kim Hà, anh Khôi b o s đ n đón. Cô b n Pam m c
áo khoác c a Kim Hà đi con đ ng h ng ngày Kim Hà hay đi. Còn kh ch thì lên đi đ ng
khác đ n ch anh Khôi đón. Nh ng đ n ch h n thì không th y anh Khôi mà i g p Pink Boy.
H n thoi. Cô bé né. H n đánh h t. H n té lăn trên đ ng. Tôi có ghi i m y câu th đáng yêu.

I thought I would love
seeing him in pain.
But
he looks
more defeated than weak,
more helpless than scared,
like a caged puppy.

He's getting up.

If I were to kick him,
It must be
now.

T m đ ch là:

Tôi nghĩ tôi sẽ rất thích thú
nhìn thấy họ n b̄̄ đầu.

Nḥ̣̣ ng

ḥ̣̣ n có ṿ̣̣

thua cụ̣̣ c ḥ̣̣ n là ỵ̣̣ u đ̣̣̣ i

ḅ̣̣ t ḷ̣̣ c ḥ̣̣ n là ṣ̣̣ ḥ̣̣ i

nḥ̣̣ con chó con ḅ̣̣ nḥ̣̣ t trong chụ̣̣ ng

Ḥ̣̣ n cḥ̣̣ m đ̣̣̣ y

Ṇ̣̣ u tôi mụ̣̣ n đá ḥ̣̣ n

Pḥ̣̣ i là

lúc này.

Ḳ̣̣ chuỵ̣̣ n là ṃ̣̣ t cách ghi ḷ̣̣ i ḷ̣̣ ch ṣ̣̣ qua cái nhìn c̣̣̣ a ng̣̣̣ i tham đ̣̣̣ cụ̣̣ c ṣ̣̣ ng. Ng̣̣̣ i Phi châu nḥ̣̣ ng khi đau đ̣̣̣ n quá đ̣̣̣ , không có ṇ̣̣ c ụ̣̣ ng, không có tḥ̣̣ c ăn, chung quanh ḥ̣̣ ng̣̣̣ i cḥ̣̣ t không ḳ̣̣ p cḥ̣̣ n vì không còn ṣ̣̣ c đ̣̣̣ cḥ̣̣ n, ḥ̣̣ ṭ̣̣ p ḥ̣̣ p nhau ḷ̣̣ i và ḥ̣̣ ḳ̣̣ chuỵ̣̣ n. Nḥ̣̣ ng ng̣̣̣ i ngọ̣̣ i cụ̣̣ c không hị̣̣ u ng̣̣̣ n c̣̣̣ a ḥ̣̣ cḥ̣̣ nghe âm thanh c̣̣̣ a ḥ̣̣ c̣̣̣ ng̣̣̣ là ḥ̣̣ đ̣̣̣ ng hát hay đ̣̣̣ c kinh. Ḳ̣̣ chuỵ̣̣ n là ṃ̣̣ t cách làm ṿ̣̣ i đau kḥ̣̣ , ṃ̣̣ t c̣̣̣ g̣̣̣ ng đ̣̣̣ ṭ̣̣ n ṭ̣̣ i, và nḥ̣̣ n ra là mình đang ṣ̣̣ ng dù có lúc cái ṣ̣̣ ng còn đau kḥ̣̣ ḥ̣̣ n cái cḥ̣̣ t. Lai Thanh Hà, qua nḥ̣̣ ng ṿ̣̣ n tḥ̣̣ trong sáng, gị̣̣ n đ̣̣̣ đã ḳ̣̣ ḷ̣̣ i ṃ̣̣ t đ̣̣̣ n ḷ̣̣ ch ṣ̣̣ c̣̣̣ a Vị̣̣ t Nam, khi ng̣̣̣ i Vị̣̣ t ḅ̣̣ quê ḥ̣̣ ng x̣̣̣ ṣ̣̣ ra đi, ṿ̣̣ t ṿ̣̣ xây đ̣̣̣ ng đ̣̣̣ i ṣ̣̣ ng ṃ̣̣ i. Tài năng và ṣ̣̣ thành công c̣̣̣ a tác gị̣̣ là nị̣̣ m ḥ̣̣nh dị̣̣ n chung cho ng̣̣̣ i Vị̣̣ t.